

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 29 augusti 2007
Utskriftsvänlig pdf-fil

Den framstående danske idrottshistorikern Hans Bondes forskar- och författargärning har resulterat i en rad uppmärksammade böcker. Helt nyligen recenserade Wendy Varney Bondes stora **Bukh-biografi**, och nu har Hans Bolling tagit sig an Bondes senaste verk, *Fodbold med fjenden. Dansk idræt under hagekorset* (Syddansk Universitetsforlag). I boken undersöker Bonde den danska idrottens förhållande till den nazityska ockupationsmakten under hela andra världskriget. Den danska idrottsrörelsen hade varit positivt inställd till tysk idrottspolitik före kriget, och var angelägen att idrottsutbytet med Tyskland inte skulle störas av kriget. Man framhöll i sammanhanget att idrotten skulle betraktas som opolitisk, en hållning som kom att leda till den starkaste politiseringen av danskt idrottsliv någonsin. Vår recensent framhåller bokens helhetsgrepp över sitt ämne och den fördjupade behandling som dansk idrott under krigsåren ges. Han ställer den vid sidan av Wijks och Goksøyr's behandling av samma tid på svensk respektive norsk botten, och efterlyser långtansfullt en komparativ analys. *Fodbold med fjenden* vann priset (25.000 danska kronor) som Danmarks viktigaste historiska bok 2006, och det trots att den enligt Bolling är alldeles för omfattande; 300 av bokens 500 sidor ägnas åt en minutiös genomgång av danskt idrottsliv under krigsåren. Å andra sidan är det uppenbarligen mödan värt att ta sig igenom den.

Dansk idrott under naziåren

Hans Bolling

Historiska institutionen, Stockholms universitet

Hans Bonde

Fodbold med fjenden: Dansk idræt under hagekorset

500 sidor, inb., ill.

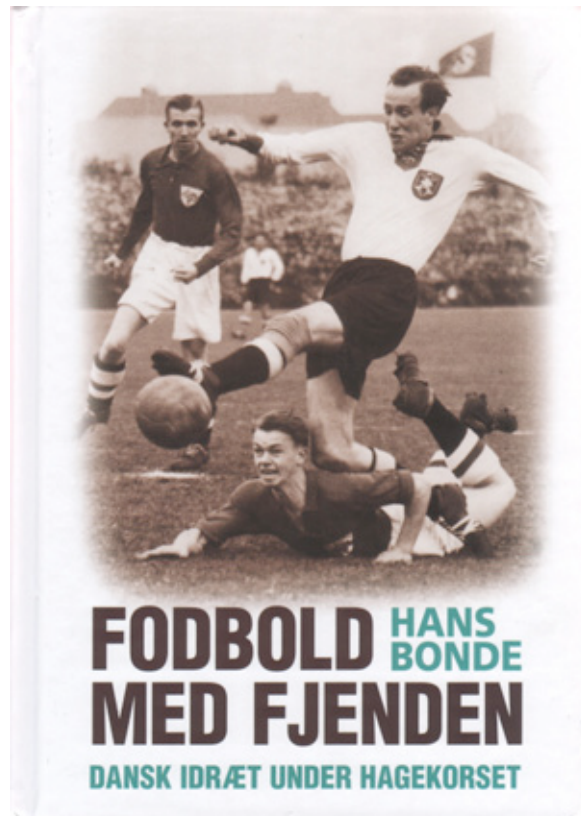
Odense: Syddansk Universitetsforlag

2006

ISBN 978-87-7674-095-5

I boken *Fodbold med fjenden. Dansk idræt under hagekorset* kartlägger historikern Hans Bonde den danska idrottens roll under den tyska ockupationen av Danmark 1940–1945. Bokens huvudfrågeställning är: "Hur hanterade dansk idrott förhållandet till den tyska, nazistiska idrotten?" Det danska idrottsutbytet med Tyskland var nämligen omfattande och understöddes av den danska idrottsvärldens ledande aktörer, Dansk Idræts-Forbunds ledning, av sportjournalister, och av internationellt kända idrottsutövare. Alla deltog de i ett livligt idrottsutbyte med Tyskland.

Undersökningar som behandlar idrott och idrottens ledande aktörers roll och agerande under andra världskriget tycks med nödvändighet sluta i att forskaren tvingas till moraliskt färgade omdömen om sina aktörer. Till stor del beror det på idrottsrörelsens ställningstagande att idrotten är opolitisk, ett ställningstagande som används för att motivera de mest skilda ageranden. Idrottens målsmän tycks helt enkelt inte förstå att dubbelmoral i praktiken är det oundvikliga priset för universella principer, något som Bonde visar på ett

tydligt sätt i sin studie. För att citera hans egna slutord: ”Dermed blev DIFs ideologi om ikke at sammenblende sport og politik anvendt til at legitimere den mest omfattende politisering af dansk idræt nogensinde og resulterede i det mest markante eksempel på kulturelt samkvem med besættelsesmagten.”

Bondes undersökning vilar på fyra huvudteser. De utgör också samlingspunkter för framställningen och kan även fungera som sammanfattning av bokens huvudpoänger:

1. Den danska idrotten hade tjusats av Tredje rikets idrottspolitik under 1930-talet och den tyska idrotten hade därför ett gott anseende när Danmark blev ockuperat den 9 april 1940.
2. Den danska idrotten var till en början utsatt för starkt tryck från ockupationsmaktens sida för att återuppta idrottsutbytet. Efterhand var det dock de danska idrottsledarna som arbetade för att få idrottsutbytet med ockupationsmakten att fungera. Det var istället oro bland danska fotbollssupportrar, ett minskat intresse för idrottsutbyte från ockupationsmaktens sida samt de svenska idrottsledarnas handlande som hindrade ett mer utvecklat idrottsutbyte med tyskarna.
3. Det danska idrottsutbytet med Tyskland var det mest omfattande kulturutbytet med ockupationsmakten och det var det enda kulturutbytet som blev riktigt effektivt.
4. Slagordet att idrotten är opolitisk användes på ett mycket elastiskt sätt och kunde tjäna till att legitimera det danska idrottsförbundets handlingar i varje situation. Det användes för att legitimera diametralt motsatta positioner. Det ledde också till den starkaste politiseringen av dansk idrott någonsin

Fodbold med fjenden är en tjock bok, 500 sidor. Den är uppdelad i 27 kapitel som tematiskt tar läsaren igenom det danska idrottslivet under den tyska ockupationen. I kapitel ett ges förutsättningarna för undersökningen. Förutom de fyra huvudteserna har Bonde låtit sig inspireras av sociologisk rollteori för att kunna analysera vilket handlingsutrymme de olika aktörer inom dansk idrott hade i förhållande till de förväntningar som fanns på personer i den ställning de hade. Angreppssättet ger Bonde möjlighet att se på sina aktörer inte enbart som redskap för anonyma sociala strukturer utan de får även möjlighet att träffa olika val utan att riskera att mista sin sociala position. Det är angreppssätt som fungerar väl, framför allt på grund av att Bonde på ett övertygande sätt visar att de danska idrottsledarna inte självklart hade behövt agera på det sätt de valde att göra.

Efter det inledande kapitlet kan man lugnt påstå att det brakar lös. Efter ett kapitel om det dansktyska idrottsutbytet under 1930-talet följer närapå 300 sidor om danskt idrottsliv mellan den 9 april 1940 och den 5 maj 1945 med tyngdpunkt på de två första åren, varpå det hela avslutas med tre kapitel om tiden efter ockupationen och ett avslutande kapitel. Det säger sig självt att det inte går att göra innehållet i ett så digert verk som *Fodbold med fjenden* rättvisa i en kort recension. Jag tar mig istället friheten att lyfta fram en del av alla de spännande iakttagelser som en läsare av Bondes skapelse kan göra.

Danskarna tog upp allsång i samband med idrottsevenemang under andra världskriget. Det var under ockupationstiden som den danska idrotten fick sitt verkliga genombrott som folkrörelse och nationell samlingspunkt. Danska idrottsledare använde landskamperna mot Sverige för att legitimera idrottsutbytet med axelmakterna. Det var när ett österrikiskt klubbtag gästade Danmark som fotbollspubliken visade sitt missnöje med ockupationsmakten. DIF vägrade att förbjuda idrottsutbyte med Norge under den norska idrottsstrejken. Med benäget bistånd från ledande idrottsledare framträdde danska idrottare med simmarstjärnorna Ragnhild Hverger och Jenny Kammersgaard i spetsen i Tyskland under ockupationen. Den danska idrottsrörelsen var helt ointresserad av att kasta ljus på idrottssamarbetet med Tyskland efter befrielsen.

Sammantaget kan konstateras att *Fodbold med fjenden* är en bra och välskriven bok. Den ger en djup inblick i danskt, men även nordiskt, idrottsliv under andra världskriget. Med Per-Olof Holmängs och Johnny Wijks studier av svenskt idrottsliv, Finn Olstads och Matti Goksoyr, undersökningar av norskt idrottsliv och några finska studier, som säkert finns men jag tyvärr inte känner till, som bas finns det nu en solid grund för en komparativ studie av nordisk idrott under andra världskriget. En studie som i alla fall jag ser fram emot att ta del av.

Även solen har sina fläckar och det vore mig främmande att avsluta en recension utan några som helst kritiska anmärkningar. Boken är i längsta laget. Exempelen är många och utförliga, ibland drabbas läsaren av en känsla av déjà vu. Bonde skulle inte ha några som helst problem att driva sina teser i hamn på ett övertygande sätt på ett mindre antal sidor. Tjocka böcker tar ju också lång tid och mycket kraft att läsa, det beror inte enbart på att de innehåller många ord utan även på att de på grund av sin tjocklek mister bokens stora fördel framför många andra medier, dess stora rörlighet. En tjock bok är inget man tar med sig och läser när man har tid och lust utan något som man tvingas läsa på en bestämd plats.

Det är dock inget tvivel om att det är mödan värt att ta sig igenom *Fodbold med fjenden*.

© Hans Bolling 2007

 Köp boken från Saxo.dk

 Kjøp boken fra Saxo.dk

 Køb bogen fra Saxo.dk

www.idrottsforum.org | Redaktör Kjell E. Eriksson | Ansvarig utgivare Aage Radmann